

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาอุทกภัยปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรายการข่าวโทรทัศน์

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวโทรทัศน์

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะวิกฤต

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะวิกฤต

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ (Crisis)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมข่าวสารข้อมูล (Information Society)

2.4 ทฤษฎีสื่อและสื่อใหม่

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Facebook

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว (Model of News Reporting)

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Model) กระบวนการสื่อข่าว

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการรายงานข่าว

(News Gathering & News Reporting Method)

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) และการกำหนด

วาระข่าวสาร (Agenda Setting) การตัดสินใจต่อการรายงานข่าว (Journalists' Decision Making)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรายการข่าวทางโทรทัศน์

“ข่าวโทรทัศน์” หมายถึง ข่าวสาร (Information) ที่เกิดขึ้นจริง ใหม่ น่าสนใจ และมีผลกระทบต่อสาธารณะชนซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์สามารถสื่อข่าว รายงานข่าว ถ่ายภาพ บันทึกภาพได้ เพื่อจัดทำรายการข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา และการวิเคราะห์ข่าวซึ่งอาจจะออกอากาศในรูปแบบพจนดร์ ภาพ การอ่านข่าว หรือการอ่านข่าวประกอบ ภาพพจนดร์ หรือ ภาพ (ดวงทิพย์ วรพันธ์, 2525, น.1 และสิริพร ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2548, น.8)

พิศิษฐ์ ชาวลาวัช กล่าวว่่า ข่าวนั้น คือความจริงที่สมบูรณัเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน อย่างมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง จะสมมุติให้อะไรต่าง ๆ เกิดขึ้นเองไม่ได้ และความเป็นจริงนั้นีมีผลมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมและมีผลกระทบต่อคนหมู่มากทั้งระดับท้องถิ่น ประเทศ และมวลมนุษยัโลก

Turner Catledge อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทม์ กล่าวว่่า ข่าวนั้น คือสิ่งซึ่งสามารถพบได้ในวันนี้ โดยที่ไม่เคยรับรู้มาก่อน

Ralph S. Izard กล่าวว่่า ข่าวนั้น คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือกำลังเกิด และมีความสำคัญที่ จะสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านเป็นจำนวนมาก และข่าวที่สำคัญที่สุดก็คือข่าวที่สร้างความสนใจแก่คนจำนวนมาก

Phillip H. Ault ศาสตราจารย์ทางวารสารศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมินเนโซตาในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่า “ข่าว” ไว้ 4 ลักษณะ คือ

1. ข่าว เป็นรายงานของเหตุการณ์หนึ่ง กระชับ ชัดเจน จัดเสนอได้ภายในระยะเวลาอันเหมาะสม
2. ก่อนที่จะเป็นรายงานข่าว จะต้องมีการรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลประกอบเหตุการณ์ในข่าวนั้น อย่างถูกต้องและสมบูรณ์
3. การรายงานข่าวให้เหมาะสมกับระยะเวลาการนำเสนอได้กระชับและชัดเจน เป็นผลเนื่องมาจากความสามารถของผู้เรียบเรียง ผู้เขียน และผู้รายงานช่วงนั้น
4. เนื่องจากเรื่องขงข่าว ตลอดจนแง่มุมที่นำมาเสนอนั้น เป็นที่สนใจแก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ชม

จากคำจำกัดความ และคำอธิบายความหมายของ “ข่าว” สามารถอธิบายความหมายของรายการข่าวทางโทรทัศน์ได้ ดังนี้

รายการข่าวทางโทรทัศน์หมายถึงรายการที่จัดและผลิตขึ้น โดยใช้รูปแบบของการประกาศ อ่านคำบรรยาย และการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ หลากหลายกันไป การนำเสนอด้วยวิธีเหล่านั้น อาจทำได้ด้วยภาพทั้งหมด หรือบางส่วน หรือปราศจากภาพเหตุการณ์ที่เป็นข่าวก็ได้ ก่อนการนำเสนอข่าวจะมีการแสวงหา รวบรวม จัดและเก็บข้อมูลของเหตุการณ์ในข่าวแต่ละช่วงได้อย่างสมบูรณ์ และถูกต้องจากนั้นผู้เขียนหรือผู้รายงานจะนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวมีเนื้อหาสาระ และรายละเอียดของเหตุการณ์ในข่าวนั้น ให้เกิดความกระชับชัดเจนและได้ใจความภายในระยะเวลาการนำเสนอที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดและเรียกร้้องความสนใจจากผู้ชมให้ชมการรายงานข่าวนั้น ๆ และเพื่อเป็นการบริการประชาชนด้วยข่าวสารอย่างถูกต้องอีกด้วย

ประเภทของข่าว

การแบ่งประเภทของข่าวสามารถกำหนดได้หลายวิธี เช่น แบ่งตามเนื้อหาข่าว แบ่งตามสถานที่เกิดเหตุการณ์ แบ่งตามแหล่งข่าวและแบ่งตามลักษณะของการผลิตข่าว หากแบ่งตามเนื้อหาข่าว จะสามารถแบ่งข่าวได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ข่าวหนัก (Hard News) หมายถึง ข่าวที่เกิดขึ้นใหม่ในทุกทิศทั่วโลก แล้วมีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากในทันทีทันใด และมีความสำคัญต่อสังคมอย่างมาก เช่น ข่าวการเมือง ข่าวภัยพิบัติ เป็นต้น

2. ข่าวเบา (Soft News) หมายถึง ข่าวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และมีคุณค่าความสำคัญน้อยกว่าข่าวหนัก มีผลกระทบต่อผู้ชมไม่มากนัก เช่น ข่าวสังคม ข่าว การศึกษา เป็นต้น

สำหรับข่าวโทรทัศน์นอกจากจะมีการแบ่งข่าวตามเนื้อหาข่าวเป็นหลักแล้ว ยังต้องอาศัยหลักการแบ่งตามสถานที่เกิดเหตุการณ์มาประกอบ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของข่าวโทรทัศน์ โดยแบ่งเป็น

1. ข่าวหนัก ได้แก่ ข่าวทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ ภัยพิบัติ เป็นต้น

2. ข่าวเบา ได้แก่ ข่าวทางด้านพระราชสำนัก สังคม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและบันเทิง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแพทย์และสาธารณสุข เกษตรกรรม อาชญากรรม กีฬารายงานพิเศษ

3. ข่าวภูมิภาคหรือข่าวท้องถิ่น หมายถึง ข่าวภายในประเทศ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นในเมืองหลวงและจังหวัดใกล้เคียง และเป็นข่าวที่มีความสำคัญ หรือมีผลกระทบต่อประชาชนในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งบุคคลที่เป็นข่าว เนื้อหาของข่าวที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคนั้น ๆ

4. ข่าวต่างประเทศ หมายถึง ข่าวรายงานเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกราชอาณาจักรไทย โดยได้รับสัญญาณข่าวผ่านดาวเทียมและทางเครื่องโทรพิมพ์ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่แปลข่าวเป็นภาษาไทยและจะคัดเลือกเฉพาะข่าวที่น่าสนใจเท่านั้นออกอากาศ ทั้งนี้รวมถึงการวิเคราะห์ข่าวต่างประเทศด้วย

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวโทรทัศน์

โดยทั่วไปประชาชนซื้อโทรทัศน์มักมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือเพื่อความบันเทิง ส่วนในเรื่องของการที่จะได้รับความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบัน หรือความรู้ทั่วไป ก็ตามเป็นผลพลอยได้หรือเป็นเป้าหมายรองลงมาอีกประการหนึ่งการดำเนินกิจการโทรทัศน์เองก็มุ่งที่จะทำหน้าที่ให้ความบันเทิงเป็นหลักมากกว่าหน้าที่อื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามโทรทัศน์ก็ยังทำหน้าที่ให้บริการด้านความรู้และเหตุการณ์ปัจจุบันแก่ประชาชนทั่วไปได้รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์มากกว่าสื่ออื่น

ลักษณะการนำเสนอข่าวในรูปแบบโทรทัศน์นั้น สามารถกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้รับข่าวสารได้เป็นอย่างดีนอกจากภาพและเสียงจะเป็นตัวโดดเด่นในการนำเสนอเนื้อหาเข้ามาสร้างความประทับใจความสนใจได้ซึ่งประกอบไปด้วยสาระ(Message)ที่เป็นความจริง ใหม่น่าสนใจและมีผลกระทบต่อประชาชนที่ส่งออกไปจากผู้ส่งสาร(Source) โดยอาศัยสื่อ(Channel) โทรทัศน์เพื่อรับทราบ การใช้ภาพประกอบเหตุการณ์ ประกอบเนื้อหาเป็นวิธีหนึ่งในการถ่ายทอดข่าวสาร (Information) ทศนคติ (Attitude) และอารมณ์(Emotion)

ข่าวเป็นเนื้อหาของสื่อมวลชนที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวโทรทัศน์ ซึ่งเป็นรายการที่ตอบสนองต่อบทบาทของสื่อโทรทัศน์ในการเผยแพร่ข่าวสารสู่สังคมโดยตรง รายการข่าวโทรทัศน์ ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีความสดทันต่อเหตุการณ์บอกเล่าข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องราวของสังคมไทยที่สามารถตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของประชาชนอย่างมาก สถานีโทรทัศน์เองก็ให้ความสำคัญกับรายการดังกล่าวสูง มีการแข่งขันทั้งด้านรูปแบบรายการ การนำเสนอเนื้อหาและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตรายการ ทั้งนี้เพราะทุกสถานีถือว่ารายการข่าว คือ ภาพพจน์ และหน้าตาของสถานี

สิ่งสำคัญของข่าวโทรทัศน์ คือต้องมีเนื้อหาโดยรวมเหตุการณ์ สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม ซึ่งเมื่อรวมกับลักษณะของสื่อโทรทัศน์แล้ว ข่าวโทรทัศน์ควรมีความหมายถึงข่าวสารที่เกิดขึ้นใหม่น่าสนใจมีผลกระทบต่อสาธารณชนซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์สามารถสื่อข่าวรายงานข่าว ถ่ายภาพ และภาพยนตร์บันทึกภาพได้ เพื่อจัดทำรายการของข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา และการวิเคราะห์ข่าว

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับรายการข่าวทางโทรทัศน์ และแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวทางโทรทัศน์มาใช้เป็นกรอบเพื่ออธิบายถึงความสำคัญและรูปแบบการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ในงานวิจัยหัวข้อ “บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาดุทกภัยประเทศไทยปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7” ในสาระสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการผลิตข่าวการจัดลำดับความสำคัญของข่าวก่อนนำเสนอโดยพิจารณาถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่สื่อโทรทัศน์เพื่อให้เกิดการเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว รอบด้าน และสร้างความเชื่อมั่นในข้อมูลที่นำเสนอ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะวิกฤต

รัชนิวรรณ ดวงแก้ว กล่าวว่าบทบาทหน้าที่และวัตถุประสงค์ของการสื่อสารมวลชนจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยขึ้นอยู่กับการได้รับการถ่ายทอดจากความต้องการและผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม เช่นการควบคุมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสังคม หรือชาติผลกำไรและ

สถานภาพของเจ้าของสื่อวิธีการควบคุมหรือการเปลี่ยนแปลงกลุ่มย่อยในสังคมแหล่งข่าว วัฒนธรรม และการใช้สื่อของผู้รับ การเข้าถึงเสียงของสังคม การทำงานและความพึงพอใจของผู้ทำ การสื่อสาร อำนาจของกลุ่มอิทธิพล

ยูจีน โรเบิร์ต (1964, pp.94-98 อ้างถึงในรัชนิวรรณ ดวงแก้ว, 255, น.20) นักเคมีระบบประสาทวิทยากล่าวถึงการเผชิญภาวะวิกฤตของมนุษย์ในยุคแรกได้แก่ สัญญาณป่า การสั่นสะเทือนของพื้นดิน ไฟป่า การสั่นสะเทือนของพื้นดิน ไฟป่า รวมถึงสัญญาณภัยคุกคามต่อการอยู่รอดของคนในยุคนั้นย่อมมีผลต่อกลไกทั้งร่างกายและอารมณ์เริ่มทำงานสัญญาณภัยดังกล่าวหากเปรียบเทียบกับในยุคปัจจุบันแสดงให้เห็นได้ในองค์กรหรือสถาบันเช่น วิกฤตทางธรรมชาติ เกิดเหตุการณ์อุบัติเหตุ แผ่นดินไหว พายุถล่ม น้ำท่วม โคลนถล่ม ไฟไหม้ ดึกถล่ม หรือทางสังคม การวางระเบิด การก่อวินาศกรรมจากผู้ก่อการร้าย การสไตรค์ การออกกฎที่เข้มงวด การควบคุมโดยรัฐ การเคลื่อนไหวขององค์กรเหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้รับสัญญาณ

นอกจากนี้ James A. Robinson (อ้างถึงในรัชนิวรรณ ดวงแก้ว, 2549, น.20) ได้อธิบายความหมายของภาวะวิกฤตว่า ภาวะวิกฤตเป็นคำที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า ความตึงเครียด (Stress) ความสับสนอลหม่าน (Panic) ความหายนะ (Disaster) และความรุนแรง (Violence) กล่าวคือ ภาวะวิกฤตเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการตัดสินใจ โรบินสันได้อ้างงานวิจัยของไวเนอร์และคาห์น (Wiener and Kahn) ซึ่งได้ประมวลลักษณะของภาวะวิกฤตว่า มีลักษณะทั่วไปถึง 12 มิติ ดังนี้

1. ภาวะวิกฤต คือ หัวเลี้ยวหัวต่อของเหตุการณ์ หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. ภาวะวิกฤต คือ สถานการณ์ซึ่งบุคคลผู้มีส่วนร่วมมีความต้องการในระดับสูงที่จะปฏิบัติงาน
3. ภาวะวิกฤต คุกคามต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ภาวะวิกฤตเป็นสาเหตุที่จะเกิดผลตามมา ซึ่งเป็นการกำหนดอนาคตของผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. ภาวะวิกฤตประกอบด้วยจุดบรรจบของเหตุการณ์ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดสถานการณ์ใหม่
6. ภาวะวิกฤตสร้างความไม่แน่นอนใจในการควบคุมสถานการณ์และการกำหนดทางเลือกต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
7. ภาวะวิกฤตลดความสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์และผลที่จะเกิดขึ้น
8. ภาวะวิกฤตทำให้เกิดภาวะฉุกเฉิน ความฉุกเฉิน และความวิตกกังวลให้เกิดแก่ผู้มีส่วนร่วม

9. ภาวะวิกฤตเป็นสถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์รู้สึกขาดข่าวสารอย่างผิดปกติ
10. ภาวะวิกฤตเพิ่มความกดดันด้านเวลาให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
11. ภาวะวิกฤตถูกกำหนดด้วยความเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพระหว่างผู้มีส่วนร่วม
12. ภาวะวิกฤตเพิ่มความตึงเครียดระหว่างผู้เกี่ยวข้อง

Karl A.Slaikue (อ้างถึงในรัชนิวรรณ ดวงแก้ว,2549 น.20) ได้อธิบายถึงลักษณะที่จะบ่งชี้ว่า สถานการณ์กำลังอยู่ในภาวะที่เรียกว่า วิกฤต ว่ามีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เป็นเหตุการณ์อย่างปัจจุบันทันด่วน ทันทีทันใด ผิดแผกไปจากเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่เป็นปกติ
2. เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน แม้จะมีการคาดหมายมาก่อนบ้าง แต่คนส่วนใหญ่มักจะคิดว่า น่าจะเกิดกับคนอื่นไม่เกิดกับตัวเอง
3. เป็นเหตุการณ์ที่มีลักษณะฉุกเฉินมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ จำเป็นต้องปฏิบัติการเยียวยาแก้ไขอย่างฉับพลันเป็นขั้นตอน
4. เป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เกี่ยวข้องกับคนหมู่มากต้องดำเนินการแก้ไขต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็ว
5. เป็นภาวะที่ผิดหวังรุนแรงชั่วขณะและไม่สามารถจัดระเบียบใด ๆ ได้

เมื่อเกิดภาวะวิกฤตแล้ว ควรมีการเข้าไปแทรกในเหตุการณ์เพื่อก่อให้เกิดผลเชิงป้องกันใน 3 ลักษณะ

1. เพื่อลดความสับสนอลหม่าน
2. เพื่อลดผลกระทบของเหตุการณ์
3. เพื่อพวงไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียหลังเกิดเหตุการณ์นั้น

แนวคิดของสไลคิว บวกกับ แนวคิดของ นิวซอม และคณะ ทำให้เล็งเห็นว่า ก่อนที่จะให้เหตุการณ์บานปลายออกไปมากกว่าเดิม ไม่ว่าจะอยู่ในภาวะวิกฤตประเภท ชนิดรุนแรง หรือ ชนิดไม่รุนแรงก็ตาม ควรจะมี การเข้าไปแทรกแซงเหตุการณ์โดยเร็ว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักคิดหลายคน

จากภาวะวิกฤต ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน มีผลกระทบและจำเป็นต้องมีการตอบสนอง และเกิดในช่วงเวลาหรือจุดหนึ่งของเวลา ในการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ในสถานการณ์ที่ตึงเครียด จึงต้องมีการจัดการให้เข้ากับวาระปกติโดยเร็ว และภาวะวิกฤตนี้สามารถเกิดขึ้นกับ บุคคล ครอบครัว องค์กร หรือ ประเทศ

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะวิกฤต

Mitroff (อ้างถึงในวีณา แก้วประดับ, 2548, น.24-25) ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการศูนย์การจัดการภาวะวิกฤต University of Southern California และได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างทฤษฎีเรื่องการจัดการภาวะวิกฤต กล่าวว่า ภาวะวิกฤตกลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นเรื่องธรรมชาติในชีวิตประจำวันน้อยครั้งที่แต่ละวันผ่านไปโดยปราศจากวิกฤตอีกนัยหนึ่งวิกฤตกลายเป็นสภาวะการณ์หนึ่งของยุคข้อมูลข่าวสาร ไม่ใช่สิ่งผิดปกติเกิดขึ้นยากหรือเป็นสภาพภายนอกของสังคมปัจจุบัน แต่กลับชอกชอนจนเป็นรูปธรรมและโครงสร้างของสังคมสมัยใหม่ และเราทุกคนต่างได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เมื่อเป็นดังนั้น ไม่ว่าเราจะทำงานในองค์กรใหญ่ หรือไม่ก็ตาม เราจึงจำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมภาวะวิกฤตจึงกลายเป็นสภาวะการณ์หนึ่งของโลกปัจจุบันและเราจะทำอย่างไรที่จะเรียนรู้ผลกระทบที่เกิดจากภาวะวิกฤตนั้น นอกจากนี้เรายังจำเป็นต้องเข้าใจสิ่งซึ่งนำมาใช้ในองค์กรขนาดใหญ่เพื่อความปลอดภัย และลดผลกระทบอันเกิดจากภาวะวิกฤตให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ (Crisis)

คำว่า “วิกฤตการณ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Crisis ในภาษาไทยอาจใช้คำอื่นๆ ในความหมายเดียวกันอีก เช่น “เหตุวิกฤต” “ภาวะวิกฤต” “หรือภาวะไม่ปกติ”

“เหตุวิกฤต”ตามความหมายของสำนักสารนิเทศกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกาให้คำจำกัดความว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด โดยมากมักเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันและต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เหตุวิกฤตรบกวนชีวิตที่ดำเนินอยู่ตามปกติและทำให้เกิดความรู้สึกไม่แน่นอนและความตึงเครียด เหตุวิกฤตอาจเป็นเหตุการณ์ธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหวหรือพายุเฮอริเคน หรืออาจเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ เช่นเหตุระเบิด เรื่องอื้อฉาว หรือความขัดแย้ง ท้ายที่สุดเหตุวิกฤตอาจทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กรได้

สำหรับประเทศไทยใช้คำว่า “ภาวะไม่ปกติ”ซึ่งในแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติด้านการประชาสัมพันธ์ และการจัดการด้านข่าวสาร ที่ 1/254 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ภาวะไม่ปกติ”ว่า คือเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ อันได้แก่

1. กรณีที่ประเทศไทยอาจมีภัยคุกคามด้วยกำลังทหารจากภายนอกประเทศ
2. กรณีที่ประเทศไทยถูกคุกคามด้วยกำลังทหารในบริเวณชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล รวมทั้งได้รับผลกระทบจากปัญหาการสู้รบของประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในบริเวณชายแดน ไม่สามารถจะดำเนินชีวิตตามปกติสุขได้
3. กรณีที่มีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบและการจลาจลอย่างรุนแรง
4. กรณีเกิดสาธารณภัยและภัยธรรมชาติอย่างรุนแรงในพื้นที่บางส่วนของประเทศ

5. กรณีเกิดสถานการณ์รุนแรง อันเนื่องมาจากการแพร่กระจายของนิวเคลียร์ สารเคมี และอาวุธชีวภาพ

6. กรณีเกิดสถานการณ์รุนแรง อันเนื่องมาจากการแพร่กระจายข่าวสารผ่านทาง เทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น อินเทอร์เน็ต และผ่านทางสื่อข้ามชาติที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย ได้ใช้แนวคิดเรื่องภาวะวิกฤต และแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ มาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ กระบวนการข่าวช่วงมหายุทธศาสตร์ประเทศไทย ปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเหตุการณ์มหายุทธศาสตร์ เป็นเหตุวิกฤตทางธรรมชาติที่ไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อน โดยพิจารณาข้อจำกัดแนวทางการนำเสนอข่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต ที่ไม่สามารถควบคุมได้หรือมีข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารกับองค์กร รวมถึงศึกษา วิเคราะห์ ประกอบกับเหตุการณ์ในช่วงที่เกิดการเข้ามาของสื่อใหม่ โดยเฉพาะ Social Media ที่ส่งผลต่อกระบวนการทำโทรทัศน์ช่วงมหายุทธศาสตร์ประเทศไทยปี 2554 รวมทั้งวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะวิกฤตและการเข้าไปแทรกแซงในเหตุการณ์เพื่อก่อให้เกิดผลเชิงป้องกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมข่าวสารข้อมูล (Informaiton Society)

โลกในยุคปัจจุบันกำลังก้าวสู่สังคมยุคสังคมข่าวสารข้อมูล Alvin Toffler (อ้างถึงใน รัฐพล พรหมมาศ, 2550, น.13) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า สังคมมนุษย์วิวัฒนาการมาจากคลื่นอารยะธรรมสามคลื่น ได้แก่ คลื่นลูกที่หนึ่งสังคมเกษตรคลื่นลูกที่สองสังคมอุตสาหกรรม และในปัจจุบันมนุษย์เรากำลังจะสัมผัสกับผลกระทบของคลื่นลูกที่สาม นั่นคือสังคมข่าวสารข้อมูล ซึ่งอารยะธรรมใหม่จะขัดแย้งกับอารยะธรรมอุตสาหกรรมแบบเก่าโดยจะมีลักษณะเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีระดับสูง แต่ต่อต้านสังคมอุตสาหกรรม สังคมดังกล่าวมีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าสังคมในยุคที่ผ่านมามนุษย์อาจใช้เวลาในการสัมผัสกับคลื่นลูกที่หนึ่งและลูกที่สองนานนับร้อยนับพันปี แต่กับคลื่นลูกที่สามมนุษย์จะใช้เวลาเพียงแค่วันไม่กี่ปีเท่านั้น(Alvin Toffler, 1980)

สังคมข่าวสารข้อมูล หรือคลื่นลูกที่สาม เกิดขึ้นเมื่อใดนั้นไม่สามารถกำหนดเจาะจงได้ นักวิชาการบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า สังคมคลื่นลูกที่สามนั้น เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์เริ่มมีระบบการสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ โทรเลข โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากคิดค้นเครื่องคอมพิวเตอร์ บ้างก็ให้ทัศนะไว้ว่าสังคมข่าวสารข้อมูลเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 80 (ช่วง พ.ศ. 2523) แต่ทวีความเข้มข้นในช่วงทศวรรษที่ 90 (ช่วง พ.ศ. 2533) อย่างไรก็ตาม สังคมข่าวสารข้อมูลมาพร้อมๆกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารและระบบ

การขนส่ง จนนำไปสู่สถานะที่มีการกล่าวเปรียบเทียบว่าโลกใบใหญ่ได้หดลงจนกลายเป็นโลกที่เป็นหมู่บ้าน (Global village) การเปลี่ยนแปลงจากสังคมยุคอุตสาหกรรมสู่ยุคสังคมข่าวสารข้อมูล ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาและสถานที่ผ่านเทคโนโลยีโทรศัพท์ชนิดพกพาการเดินทางหรือการขนส่งสินค้าข้ามประเทศซึ่งในอดีตอาจต้องใช้เวลาอันนับสัปดาห์แต่ในปัจจุบันได้ลดเวลาลงเหลือเพียงไม่กี่ชั่วโมงผ่านระบบการขนส่งที่ทันสมัยสังคมข่าวสารข้อมูลเป็นสังคมที่มนุษย์ผู้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมในสังคมจะต้องอาศัยข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้รับผ่านสื่อ (Media) มาใช้ในการตัดสินใจ การดำรงชีวิตหรือการทำกิจกรรมต่างๆ หากขาดซึ่งข้อมูลหรือสารสนเทศเหล่านี้แล้ว โอกาสที่จะกลายเป็นผู้เสียเปรียบในสังคมจะมีมากขึ้นผู้ที่มิข้อมูลที่รวดเร็วและถูกต้องเพราะความสามารถในการใช้วิทยาการสมัยใหม่โดยเฉพาะอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ที่เหนือกว่าย่อมเป็นผู้ที่ได้เปรียบบุคคลอื่นโดยการใช้ประโยชน์จากวิทยาการสมัยใหม่นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีความรู้อยู่บ้างในแง่การใช้เครื่องมือต่างๆ ทำให้กลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความจริงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นคนล้าสมัยที่อาจจะไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมยุคข่าวสารข้อมูลนี้ได้สภาพแวดล้อมของสังคมข่าวสารข้อมูลจะเป็นที่สังคมของคนที่มีการศึกษาเป็นชุมชนเมืองมีจิตวิทยาศาสตร์หวงแหนในสิทธิเสรีภาพ รูปแบบการปกครองจะเป็นระบบการเมืองแบบเปิดประชาชนมีส่วนร่วมการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนมีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมสื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพระบบการศึกษาทันสมัย มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทำให้ประสิทธิภาพประสิทธิผลในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นกว่าในสังคมยุคอดีต

การวิจัยในหัวข้อ “บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาวุทกภัยประเทศไทย ปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสังคมข่าวสารข้อมูล มาประกอบการอภิปรายบทบาทของเทคโนโลยี Social Media และบทบาทนายทวารข่าวสารในกระบวนการทำข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เพื่อทราบถึงการเข้ามาของสื่อใหม่ ต่อกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์และความสำคัญในบทบาทของผู้คัดกรองข่าวสารในกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์ ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและสื่อใหม่ (New Media)

รัฐพล พรหมมาศ กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในยุคสังคมสารสนเทศ ที่มีการใช้ชีวิตอยู่นอกบ้านมากขึ้นทำให้ผู้ส่งสารมีการพัฒนาช่องทางสื่อและรูปแบบการนำเสนอสารสนเทศผ่านสื่อ เพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารมากที่สุด โดยสื่อใหม่ หรือ New Media ก็ได้ถือกำเนิดและ

เติบโตขึ้นเป็นทางเลือกใหม่ ทำให้ทั้งผู้รับสาร ผู้ส่งสาร เลือกใช้สื่อใหม่นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ สันตะเทือนต่อระบบการสื่อสารผ่านสื่ออย่างเห็นได้ชัด

ในกลางยุคทศวรรษที่ 1980 คำว่า Multimedia หรือสื่อผสมยังถือว่าเป็นสิ่งใหม่ การ นำเอาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มาใช้ในการติดต่อสื่อสารถือว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวมาก โดยอาจเกิดขึ้นได้ จริงในโลกอนาคตที่ไกลออกไปนับร้อยปีแต่ภายหลังจากการเจริญเติบโตอันรวดเร็วของเทคโนโลยี ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ และเซมิคอนดักเตอร์ ทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีขนาดที่เล็กลง แต่ ประสิทธิภาพในการทำงานกลับสูงขึ้น ทำให้โลกของเราเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสื่อใหม่ เป็นสื่อรูปแบบใหม่ที่กำเนิดขึ้นมา ในยุคสังคมสารสนเทศ หัวใจหลักของสื่อใหม่ คือ สื่อที่เป็น อุปกรณ์ทางดิจิทัลโดยผู้ส่งสารสามารถผลิตสารสนเทศในรูปแบบใดๆก็ตามแล้วใช้เทคโนโลยีอัน ทันสมัยช่วยเหลือในการจัดเก็บหรือบันทึกและส่งกลับให้กับผู้รับสารในรูปแบบของดิจิทัล ตัว สารสนเทศที่ถูกส่งผ่านช่องทางสื่อใหม่นั้นจะมีลักษณะเด่น คือมีความเสมือนจริง (Virtual Reality) สามารถกระตุ้นให้เกิดจินตนาการตามได้โดยง่ายเนื้อหาของสารสนเทศมีความทันสมัยและมี รูปแบบที่ผสมผสานกันระหว่าง ภาพ เสียง ตัวอักษร (VonWodtke, 2000) ผู้รับสารสามารถส่งสาร กลับสู่ผู้ส่งสารได้โดยทันที (Interactive) ซึ่งการสื่อสารบน โลกของ Social Network ปัจจุบันนี้ได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารบนสังคมโลกไปแล้ว

Social Network หรือ กลุ่มเครือข่ายสังคม หมายถึง เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการสร้าง สังคมเครือข่ายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น www.Facebook.com ส่วน [http:// Twitter.com](http://Twitter.com) เป็น micro blog site ซึ่งเป็น Social Media ชนิดหนึ่ง โดยทั่วไปแล้วเครือข่ายทางสังคม อาจจำแนกได้ใน หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น Online Service , Platform หรือรูปแบบของสื่อปฏิสัมพันธ์ต่างๆที่ จัดทำขึ้นมาใช้ในการสื่อสารและแบ่งปันประสบการณ์ข้อมูลสารสนเทศระหว่างบุคคลซึ่งกลุ่ม เครือข่ายทางสังคมเหล่านี้จะเป็นพื้นที่สำหรับการนำเสนอสิ่งที่เขาต้องการแบ่งปันหรือต้องการที่จะ สื่อสารถึงกันในโลกยุคสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นทักษะ ความคิดเห็น ความรู้สึก กิจกรรม เหตุการณ์ และความสนใจเฉพาะเรื่องเหล่านี้เป็นต้น

Social Media หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้เป็นผู้สื่อสาร หรือเขียนเล่า เนื้อหา เรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่อ อื่นๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่าย ของตน ผ่านทางเว็บไซต์ Social Network ที่ ให้บริการบนโลกออนไลน์ ปัจจุบัน การสื่อสารแบบนี้ จะทำผ่านทาง Internet และ โทรศัพท์มือถือมี อีอ มากขึ้นเรื่อยๆโดยปัจจุบันนี้ การสื่อสารผ่าน Facebook กำลังได้รับความนิยมสูงสุดจากคนทั่วทุกมุม โลก

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Facebook

ปรากฏการณ์ของการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารจากพัฒนาการของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในยุคปัจจุบันมีความเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มคนทุกชนชั้นในสังคม ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของระบบการสื่อสารสร้างความรวดเร็ว สะดวกสบายต่อผู้ใช้งานกว้างจนกลายเป็นปรากฏการณ์ในมิติของการสร้างระบบเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ในการสื่อสารของโลกยุคดิจิทัล (Digital) ในปัจจุบันเครือข่ายทางสังคม หรือที่เรียกว่า “สังคมออนไลน์” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์และพัฒนาปรับใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่สามารถเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารได้ในวงกว้างเพื่อการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันสิ่งที่มีอยู่หลากหลายมิติระหว่างกัน ได้จากพลังของสื่ออินเทอร์เน็ตดังกล่าว ระบบเครือข่ายที่เริ่มต้นและเป็นที่ยึดกันจะถูกสร้างและพัฒนาขึ้นมาในราวปี ค.ศ. 1997 ภายใต้ชื่อ Six Degree และวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว ภายหลังจากปี ค.ศ. 2003 เป็นต้นมา ซึ่งมีสิ่งบ่งชี้จากจำนวนปริมาณผู้ใช้ที่เพิ่มขึ้นมีการพัฒนาระบบการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตในลักษณะของกลุ่มเครือข่ายดังกล่าวซึ่งจะมีหลากหลายรูปแบบ และหนึ่งในโปรแกรมเครือข่ายทางสังคมซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีก็คือ Facebook

Facebook เป็นสื่อเครือข่ายสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่สังคมมนุษย์นำมาใช้ประโยชน์หลักเพื่อการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนหรือคนรู้จักและเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน Facebook มีจุดกำเนิดเริ่มต้นและพัฒนาโดย Mark Zuckerberg นักศึกษามหาวิทยาลัย Harvard ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 2004 ซึ่งในระยะเริ่มแรกของ Facebook นั้นมีจุดประสงค์หลักเพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนผู้เรียนด้วยกันในมหาวิทยาลัยต่อมาได้ขยายขอบข่ายการติดต่อเชื่อมโยงข่าวสารไปสู่สถานศึกษารอบๆพื้นที่เมือง Boston จนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วเพียงแค่ว่าระยะเวลาเพียงปีสามารถสร้างมวลสมาชิกเครือข่ายที่เป็นนักศึกษาในสถานศึกษาและมหาวิทยาลัยได้อย่างทั่วถึงทั้งหมดในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น E-Mail Address ยังเป็นช่องทางในการสื่อสารของแต่ละบุคคลที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาภายหลัง Facebook ได้เปิดบริการเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายจาก E-Mail Address เข้าด้วยกันเพื่อความสะดวกในการสื่อสารในช่วงปี ค.ศ. 2006

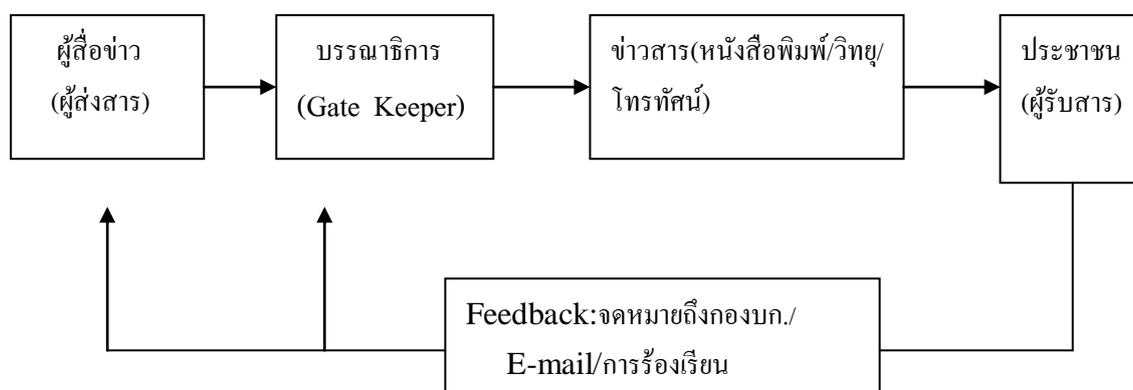
Facebook เป็นสื่อออนไลน์ (Social Media) ที่กลายเป็นกระแสที่กำลังมาแรงและกำลังเป็นที่นิยมกันมากในสังคมออนไลน์ทุกหนแห่งในโลกยุคไซเบอร์ในปัจจุบัน Facebook ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของการติดต่อสื่อสารในยุค Ubiquitous ที่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งจากอิทธิพลของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการสร้างระบบเครือข่ายแบบไฮแมงมุม (World Wide Web : WWW) ที่มีผู้ใช้สื่อทางสังคมดังกล่าวเป็นจำนวนมากในหลากหลาย

จุดประสงค์ของผู้ใช้หรือผู้สื่อสาร ปัจจุบันปริมาณของสมาชิกเครือข่าย Facebook ได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นในวงกว้าง จากรายงานสรุปในเดือน กันยายน ปี 2012 อ้างว่ามีผู้ใช้ Facebook ทั่วทุกมุมโลกถึง 1,000 ล้านคน 50 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนดังกล่าวจะใช้เป็นประจำในวิถีชีวิตประจำวัน ผู้ใช้บริการจะใช้เวลามากกว่า 700 ล้านนาทีต่อเดือนในการใช้ Facebook มีผู้ให้บริการมากกว่า 200 ล้านคนที่ใช้ Facebook ในการเชื่อมโยงสื่อสารกันอย่างเป็นระบบและมีความหลากหลายในกิจกรรมการติดต่อสื่อสารดังกล่าวและหากจัดลำดับของประเทศที่มีจำนวนประชากรที่ใช้ Facebook ใน 4 ลำดับแรกของโลกโดยการสุ่มจากประชากร 26,198,200 คนแล้ว เรียงลำดับได้ดังนี้ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา บราซิล อินเดีย และอินโดนีเซีย

การวิจัยในหัวข้อ “บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาดูทกภัยประเทศไทย ปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสื่อและสื่อใหม่รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับ Facebook มาใช้ในการอภิปรายบทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์และบทบาทนายทวารข่าวสาร ในกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเข้ามาของสื่อใหม่

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว (Model of News Reporting)

จากการเข้ามามีบทบาทของสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้มีการวิพากษ์กันอย่างกว้างขวางภายในกลุ่มนักวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนต่อบทบาทอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตต่อการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการข่าว ไม่ว่าจะเป็นการกรองข่าวสาร การค้นคว้าและได้มาซึ่งข้อมูล ตลอดจนช่องทางการเผยแพร่และเนื้อหาที่ปรับเปลี่ยนไปซึ่งการจะเข้าใจบทบาทของสื่อสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นต้องศึกษาพื้นฐานของลักษณะการทำข่าวแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า Traditional Journalism ก่อน หากพิจารณาจากโมเดลการไหลของข่าวสารในองค์กรข่าวและกระบวนการทำข่าวตลอดจนการเผยแพร่ข่าวสารแบบเดิมของสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ โดยไม่มีสื่ออินเทอร์เน็ตเข้ามาเกี่ยวข้องจะพบว่าเป็นการสื่อสารทางเดียวจากองค์กรข่าวไปสู่ผู้รับสารเป็นหลักโดยบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการในองค์กรข่าวคือการคัดเลือกข่าวสารและการนำเสนอเรื่องที่ผ่านมาผ่านการกรองโดยพิจารณาจากความจำเป็นต่อการรับรู้ของผู้รับสารและสังคมแล้วส่งตรงผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร การมีส่วนร่วมจากผู้รับสารคือในฐานะเป็นแหล่งข่าวเมื่อผู้สื่อข่าวต้องการข้อเท็จจริงและความเห็นประกอบข่าวนั้น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานข่าวกับผู้รับสารเป็นในลักษณะผ่านจดหมายถึงกองบรรณาธิการหลังจากที่ข่าวมีการเผยแพร่ไปแล้ว (Nip, 2006)

ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม

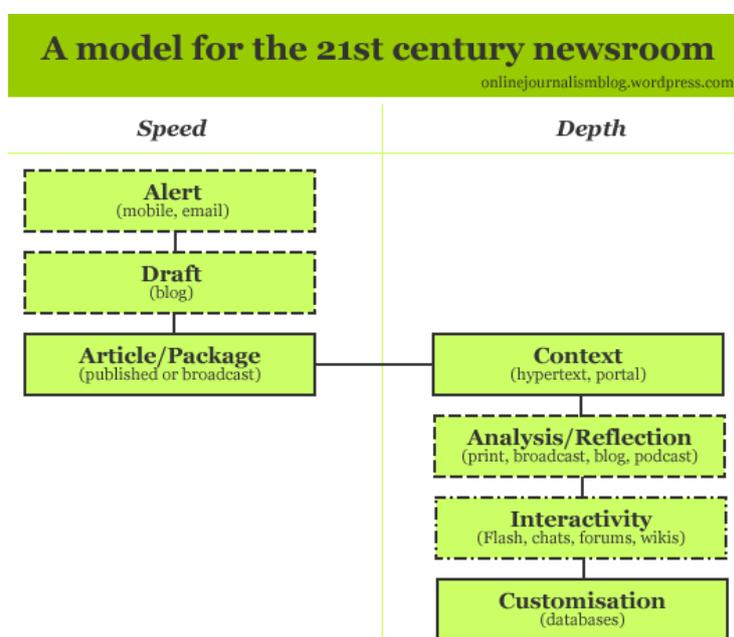
จากโมเดลการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม (Traditional Journalism) ข้างต้นจะเป็นว่า การไหลของข่าวสารและกระบวนการทำข่าวนั้น เริ่มต้นจากผู้สื่อข่าวทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข่าวเขียนเป็นข่าว หรือรายงานข่าวเรื่องนั้นส่งต่อเข้าสู่กองบรรณาธิการให้ทำหน้าที่เป็นผู้กรองข่าวสาร คัดเลือกข่าวที่จะส่งต่อไปยังผู้รับสาร โดยมีปัจจัยในการคัดเลือกข่าวขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กรการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) ซึ่งในงานข่าวแบบดั้งเดิมนั้น บทบาทนายทวารข่าวสารหรือ Gate Keeper มีความสำคัญมากในการคัดเลือกข่าวที่คิดว่าสังคมจำเป็นต้องรู้แล้วนำเสนอโดยเป็นผู้กำหนดทั้งประเด็นที่จะนำเสนอ เวลา ความถี่ และปริมาณข่าวที่จะนำเสนอด้วย

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดลักษณะของการทำข่าวในรูปแบบออนไลน์ซึ่งเรียกว่า Online Journalism การทำงานของผู้สื่อข่าวออนไลน์ หรือผู้สื่อข่าวที่ต้องบูรณาการเทคโนโลยีสื่อออนไลน์เข้ากับกระบวนการทำข่าวมีลักษณะการทำงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นจากสื่อดั้งเดิม Deuze(2003) อธิบายว่าผู้สื่อข่าวที่ใช้สื่อออนไลน์ต้องเลือกตัดสินใจการใช้สื่อที่แตกต่างให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะนำเสนอ (Multimediality) ต้องคำนึงถึงช่องทางเครื่องมือที่จะทำให้มีการโต้ตอบกับผู้รับสารและมีเครื่องมือให้ผู้รับสารสามารถเลือกรับข่าวสารในรูปแบบที่ต้องการได้ (Interactivity) และต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวไปสู่ประเด็นหรือฐานข้อมูลอื่นๆ ผ่าน Hyperlink(Hypertextuality)

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Model) กระบวนการสื่อข่าว

นักวิชาการหลายคนพยายามอธิบายและเสนอรูปแบบวิธีการของการทำข่าว การไหลของข่าวการทำข่าวของกองบรรณาธิการข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเป็นผลมาจากการนำสื่อออนไลน์เข้ามาหลอมรวม (Convergence) กับสื่อดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการปรับตัวขององค์กรข่าว

ในยุคการสื่อสารดิจิทัล หลักที่นักวิชาการ (Deuze 2001; Harper 1998; Pavlik 1999) (อ้างถึงใน สกฤตศรี ศรีสารคาม, 2554 น.8) เสนอแนวคิดที่ตรงกันคือการปฏิวัติของงานด้านวารสารศาสตร์ (revolution in journalism) เป็นผลมาจากเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะของการเชื่อมต่อข้อมูล (Hypertext) การมีปฏิสัมพันธ์ (interactivity) การผลิตสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) การมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันระหว่างผู้สื่อข่าวบรรณาธิการ และผู้รับสาร (Participation and Collaboration) โดยประเด็นสำคัญคือในกระบวนการสื่อข่าวตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการจะเป็นรูปแบบการทำงานแบบร่วมมือกันแบบหุ้นส่วน (Partnership) ในการทำงานและการสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆของสังคมให้ทำงานร่วมกันกับองค์กรสื่อ (Skoler, 2009; Paul Bradshaw, 2007 อ้างถึงใน สกฤตศรี ศรีสารคาม, 2554 น. 9) บอกว่า กระบวนการทำงานแบบใหม่นี้ต้องให้ความสำคัญใน 2 มิติคือ มิติเร็ว และ มิติความลึก ซึ่งเป็นศักยภาพ 2 ส่วนของสื่อออนไลน์ที่ควรถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยเสนอการทำงานของกองบรรณาธิการให้มีการใช้สื่อดั้งเดิมร่วมกับสื่อออนไลน์เพื่อทำให้สามารถรายงานข่าวได้ทั้งในมิติลึก (Depth) และ มิติของความเร็ว (Speed) โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน โดยสรุปในหน้าถัดไป

ภาพที่ 2.2 รูปแบบการทำงานของกองบรรณาธิการข่าวศตวรรษที่ 21

1. Alert (การเตือนให้ทราบ) เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีที่มีข้อมูลข่าวเข้ามา โดยรายงานผ่านเทคโนโลยีมือถือและอินเทอร์เน็ต เช่น SMS ข้อความข่าวสั้นผ่าน Twitter

และ Facebook เพื่อเตือนให้ผู้รับสารรู้ว่าเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นและดึงความสนใจให้ติดตามข่าวสารนั้นต่อ ขั้นตอนนี้ช่วงชิงกันเรื่องความเร็วเพื่อประกาศว่าใครเป็นเจ้าของข่าวนั้นก่อนกันด้วยระหวังกองค์กรข่าวต่างๆ

2. Draft (ข่าวร่าง) คือการรายงานข่าวแบบคร่าวๆ โดยให้รายละเอียดเท่าที่รวบรวมได้ อัพเดทเพิ่มเติมเป็นระยะ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้จะยังไม่ละเอียดพอที่จะนำเสนอออกสื่อหลัก ซึ่งการทำงานในขั้นตอนนี้จะทำแบบ Real-time หรือ ณ เวลาที่มีข้อมูลใหม่เข้ามา เพื่อให้ผู้รับสารติดตามได้ต่อเนื่อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการตอบโต้ของผู้รับสาร สามารถใช้เครื่องมือ Blog ทำงานในขั้นตอนนี้ได้

3. Article / Package (รายงานข่าว) ระหว่างการทำหน้าที่ในมิติเร็ว และลึกของสื่อออนไลน์ต่อการรายงานข่าว การเผยแพร่ข่าวผ่านสื่อดั้งเดิมอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ในกระบวนการนี้ การบรรณาธิการข่าว หรือการตัดสินใจของกองบรรณาธิการในการคัดเลือกข่าวและข้อมูลที่จะนำเสนอ ผลิตเป็น“รายงานข่าวหรือสื่อบรรณาการ” (Package) โดยมีคุณค่าของการผลิตที่มากขึ้นและมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอ

4. Context (เพิ่มเติมข้อมูล) เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติม ข้อมูลสนับสนุน ข้อมูลต่อยอดที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น โดยอาศัยธรรมชาติของสื่อออนไลน์ในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆเข้ามามากด้วย Hyperlink ซึ่งทำให้การค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับข่าวหนึ่งกว้างและครอบคลุมหลายประเด็นมากขึ้น

5. Analysis / Reflection ขั้นตอนการวิเคราะห์และสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับข่าว เป็นการรวบรวมปฏิกริยาตอบรับความเห็นแบบทันทีจากแหล่งต่างๆในชุมชนบล็อกโดยทั่วไป หรือจาก Blog หรือ Forum ของนักข่าว / สำนักข่าวเอง โดยรวบรวมจากทั้งผู้ที่ได้รับข้อมูลและผู้ที่ได้รับผลกระทบ นำไปสู่การอภิปรายมุมมองที่แตกต่าง

6. Interactivity การมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ครอบคลุมเรื่องการแลกเปลี่ยนความเห็น การแบ่งปันข้อมูล การสร้างช่องทางความร่วมมือในการร่วมกันรายงานข่าว หรือหาข้อมูลข่าวระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร

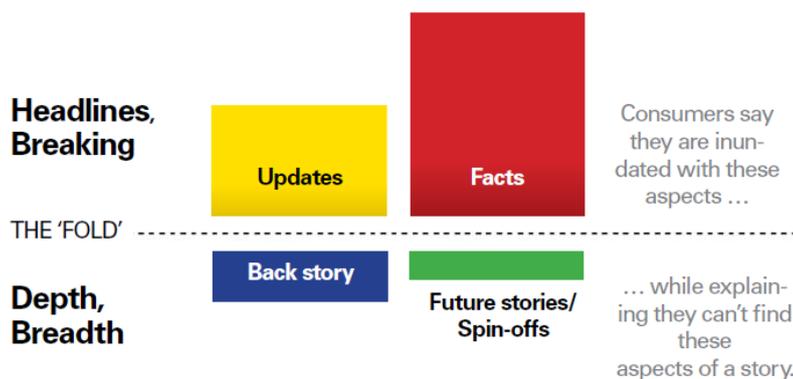
7. Customisation การสร้างเครื่องมือให้ผู้รับสารเลือกรับข้อมูลได้ตามต้องการ ทั้งรูปแบบของเนื้อหา วิธีการรับสาร และเวลาในการรับสาร การเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนะนำเนื้อหาเพื่อให้ค้นคว้าต่อ เป็นต้น

Pavlik (1999 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม, 2554, น.11) บอกว่า เครื่องมือของ New Media และสื่ออินเทอร์เน็ตสร้างความเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารจะทำได้หลากหลายวิธีมากขึ้น ทำให้การรายงานข่าวที่สำคัญมีเนื้อหาที่ดีขึ้น ถูกต้องมากขึ้น รอบด้านและมาจากหลายมุมมองมากขึ้นรวมถึงสามารถตรวจสอบเหตุการณ์นั้น หรือระบุสิ่งที่เกิดขึ้นได้เร็ว

2. ในแง่ของเนื้อหาข่าว (Content) สื่อใหม่ทำให้เนื้อหาข่าวมีอยู่ทั่วไป การเลือกรับสารการมีปฏิสัมพันธ์ และมัลติมีเดียเป็นเรื่องสำคัญในการผลิตเนื้อหาข่าว ส่งผลให้ข่าวที่น่าสนใจมีความหลากหลาย มีมุมมอง ความลึก และเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น แต่สิ่งที่จะต้องระวังในการใช้สื่อออนไลน์คือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงและปัญหาในเรื่องความเร็วที่อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าว

3. การเปลี่ยนแปลงการทำงานของห้องข่าว หรือกองบรรณาธิการ Online News ที่มาจากองค์กรข่าวที่เริ่มต้นจากการทำข่าวออนไลน์เลยจะมีความยืดหยุ่นในการปรับองค์กรมากกว่า การที่สื่อดั้งเดิมปรับองค์กรรับสื่อใหม่ยกตัวอย่าง TheStreet.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ที่รายงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุน และหุ้นจาก Wall Street มีรูปแบบของกองบรรณาธิการข่าวที่ทำงานคล่องตัวมีระดับขั้นตอนของการทำงานน้อยกว่าสื่อดั้งเดิมมีการรวมข้อมูลการทำงานไว้ที่ศูนย์กลางแต่ก็มีการบูรณาการ (Integrated) การทำงานมากกว่า มีการสื่อสารที่ดีระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรและระหว่างผู้สื่อข่าวส่งผลให้เว็บไซต์TheStreet.comสามารถผลิตข่าวที่มีความสร้างสรรค์ มีประเด็นมุมมองใหม่ๆ ที่น่าสนใจ และมีการรายงานอย่างต่อเนื่องและสามารถรายงานการเปลี่ยนแปลงของหุ้นนาที่ต่อนาที่ได้อย่างแม่นยำหนักแน่นนอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงานของห้องข่าวหรือกองบรรณาธิการอีกประการคือ จะมีนักข่าวที่เป็น Freelance หรือ Stringers มากขึ้น เพื่อทำงานในพื้นที่ห่างไกลออกไป แล้วส่งข่าวเข้ามาให้โต๊ะข่าว การสามารถรายงานข่าวได้จากทุกที่ทำให้ค่าใช้จ่ายของกองบรรณาธิการลดลงแต่นักข่าวมีความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้นจากการศึกษา A New Model for News (2008) โดยสำนักข่าว AP (Associated Press) เกี่ยวกับโครงสร้างการบริโภคข่าวของกลุ่มวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของข่าวการบริโภคข่าวในยุคสื่อดิจิทัลได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ (Model) กระบวนการข่าวและบริโภคข่าว ดังนี้

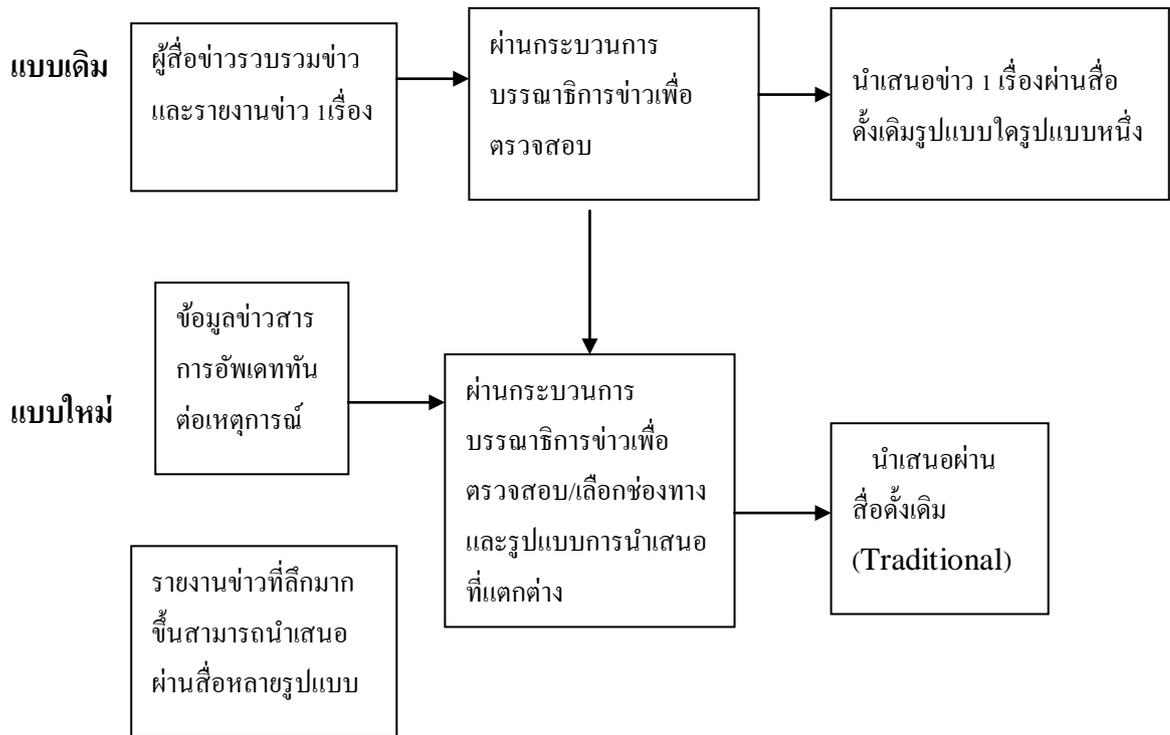

ภาพที่ 2.3 รูปแบบ (Model) ของการทำข่าว

ที่มา : The Associated Press & Context-Based Research Group.

ช่องทางและแพลตฟอร์มที่ทำให้การสื่อสาร ส่งต่อข้อมูลทำได้อย่างรวดเร็วส่งผลต่อการสร้างรูปแบบ (Model) ของข่าวที่อยู่บนพื้นฐานของความเร็วในการเผยแพร่เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคข่าวอย่างส่งผลให้เนื้อหาข่าวส่วนใหญ่ที่ส่งออกมาเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงและการอัปเดตข่าวสาร (Headlines, Breaking) เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคข่าวได้รับจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงส่วนของความลึกของเนื้อหาเช่น ข้อมูลเบื้องหลังข่าว หรือการต่อยอดประเด็นพัฒนาเรื่องของข่าวที่มุมมองอื่นๆ ผู้บริโภคข่าวสารบอกว่าได้รับเนื้อหาลักษณะนี้น้อยกว่า สะท้อนให้เห็นว่าความเร็วของเทคโนโลยีทำให้การทำข่าวยังต้องแข่งขันในเรื่องข่าวเร็วแต่ผู้สื่อข่าวและองค์กรข่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการเรื่องของคุณภาพของเนื้อหาข่าวได้

AP อธิบายว่า การรายงานข่าวในปัจจุบันเป็นเรื่องของการ “รายงานสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น” ไม่ใช่รายงานว่าจะอะไรเกิดขึ้นไปแล้ว จากแผนภูมิจึงสรุปให้เห็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวของสำนักข่าว AP จากเดิมการรายงานข่าวโดยผู้สื่อข่าวเพียง 1 ข่าวผ่านกระบวนการบรรณาธิการข่าวและเผยแพร่สู่ผู้รับสาร 1 รายงาน เปลี่ยนเป็นผู้รับสารได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง มีข่าวที่หลากหลายมากกว่าเพียง 1 เรื่อง 1 มุมมอง โดยเกิดจากการพัฒนาประเด็นและข้อมูลในระหว่างกระบวนการรายงานข่าวตามโมเดลข้างต้น

ภาพที่ 2.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวของสำนักข่าว AP

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวการปรับตัวจะเกิดขึ้นในส่วนของกระบวนการรวบรวมข่าว การรายงานข่าว ช่องทางและรูปแบบในการเผยแพร่ข่าว ตลอดจน การคำนึงถึงการสื่อสารสองทาง การดึงการมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับสาร โดยข่าวจะถูกนำเสนอใน 2 มิติคือ ความเร็วทันต่อเหตุการณ์ ณ เวลาที่สถานการณ์เกิดขึ้นหรือมีข้อมูลพัฒนาการอัปเดตใหม่ๆ และมีคุณภาพลึก การให้ข้อมูลที่มากกว่าการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นประกอบด้วย เบื้องหลังข่าว วิเคราะห์ข่าว และการต่อยอดประเด็นข่าว ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการของการสื่อข่าวเพิ่มเติม ดังนี้

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการรายงานข่าว (News Gathering and News Reporting Method)

จากลักษณะของสื่อออนไลน์และกระบวนการสื่อข่าวที่มีการสื่อสารแบบสองทางระหว่างสำนักข่าวกับผู้อ่านมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล การมีส่วนร่วมจากประชาชนทั่วไปเป็นผลทำให้เกิดรูปแบบของกระบวนการหาข่าวหรือรวบรวมข้อมูลข่าวสารแบบใหม่ๆ รวมถึงวิธีการรายงานข่าวที่มีรูปแบบของการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกระบวนการสื่อข่าวแบบเดิมที่

ผู้สื่อข่าวหรือสำนักข่าวเป็นเพียงผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารและผู้รับสารก็รื้อรับและอ่านข้อมูลนั้นเพียงอย่างเดียว

Briggs (2007 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม,2554, น.17) อธิบายการรายงานข่าวยุค 2.0 ว่าเป็นการรายงานข่าวที่ทำอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการทำข่าว ไม่ใช่รอให้ทำรายงานเสร็จแล้วค่อยเผยแพร่การรายงานข่าวระหว่างขั้นตอนกระบวนการทำข่าวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้สื่อข่าวและคนอ่านและเปิดโอกาสให้ผู้อ่านสามารถมีส่วนร่วมช่วยเหลือในกระบวนการสื่อข่าวได้ เรียกโมเดลการรายงานข่าวนี้อันว่า Distributed, collaborative or open-source reporting โดยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นผู้สื่อข่าวจะรายงานและเปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งข้อมูลต่างๆเข้ามาเพื่อประมวลต่อยอดประเด็นและใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการเจาะข่าวและนำมารายงาน สามารถใช้ได้ทั้งการหาข้อมูล การหาแหล่งข่าว และการตรวจสอบข้อเท็จจริง

Paul Bradshaw (2007) (อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม,2554 น.17) อธิบาย Distributed Journalism ว่าเป็นการทำงานร่วมกับชุมชน (Community) ด้วยการใช้อุปกรณ์ของสื่อออนไลน์ที่เปิดช่องให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์มีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนข้อมูลดังนั้นนักข่าวจึงจำเป็นต้องเข้าใจ “ชุมชน” ที่สร้างขึ้นมา ที่ติดตามผู้สื่อข่าวอยู่ และชุมชนออนไลน์อื่นๆ บนโลกอินเทอร์เน็ตรวมถึงชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ซึ่งบางครั้งผู้สื่อข่าวอาจได้ประเด็นข่าวจากข้อมูลที่ชุมชนให้มาก็เป็นได้ ผู้รับสารอาจกลายเป็นแหล่งข่าวหรือ ผู้ให้ข้อมูลข่าวได้ (Contributor) ซึ่งช่วยให้กระบวนการสื่อข่าวสามารถมีความซับซ้อนของมิตินึกคิดและมุมมองต่อประเด็นข่าวที่หลากหลายแตกต่างมากขึ้น

Miel and Faris (2008 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม,2554, น.17) บอกว่าสื่อดิจิทัลที่เชื่อมโยงต่อกันเป็นระบบเครือข่ายของสื่อใหม่ทำให้สามารถเผยแพร่เนื้อหาได้ในวงกว้างทั่วโลกโดยใช้ต้นทุนที่น้อยกว่าสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์เช่นเดียวกับ Pavlik (1999 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม,2554, น.17) บอกว่าเครื่องมือของสื่อใหม่ทำให้สามารถเลือกรับสารได้ มีปฏิสัมพันธ์สร้างมัลติมีเดียได้ ช่วยให้กระบวนการสื่อข่าวสามารถทำได้ในมิตินึกคิดมากขึ้น แต่ต้องระวังเรื่องการตัดสินใจบนพื้นฐานของจริยธรรมสื่อที่อาจถูกบิดเบือนได้ในบางเรื่อง Mitchelstein and Boczkowski (200 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม,2554, น.17) บอกว่า เครื่องมือบนโลกออนไลน์ทำให้นักข่าวต้องทำงานหลายๆ อย่าง (Multiple tasks) มากขึ้น และต้องผสมผสานเครื่องมือในการรวบรวมข่าว (Newsgathering) และเทคนิคในการเล่าเรื่อง (Story-telling technique) ผ่านสื่อและช่องทางต่างๆให้ได้อย่างเหมาะสม ธรรมชาติของตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่แต่ละคนไม่ว่าจะเป็นผู้สื่อข่าว ช่างภาพ บรรณาธิการ ฯลฯ จะมีหน้าที่เฉพาะของตนเองกลายเป็นทุกคนต้องสามารถทำทุกอย่างได้ด้วยตัวเองหรือที่เรียกว่า Multi-

skill journalist (Alejando, 2010 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม, 2554, น.18) ในขณะเดียวกัน กระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำข่าวก็มีวิธีการ รูปแบบ และมีธรรมชาติที่เปลี่ยนไปหรือเพิ่มเติม ศักยภาพจากการใช้สื่อสังคมในหลายประเด็น ดังนี้

สื่อสังคมเป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการได้มาซึ่งเทคนิคหรือประเด็นนำไปสู่ข่าวของผู้สื่อข่าว

สามารถช่วยเรื่องการเข้าถึงแหล่งข่าว

ผู้สื่อข่าวต้องมีบทบาทในการคัดกรองข่าวสารข้อมูลด้วยตัวเองมากขึ้น จากเดิมที่

สามารถให้กองบรรณาธิการเป็นคนตรวจสอบได้แต่ในเมื่อผู้สื่อข่าวสามารถรายงานข่าวได้ทันทีผ่านสื่อสังคมโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการบรรณาธิการข่าว ผู้สื่อข่าวต้องทำหน้าที่“คัดกรอง” (Filter) ด้วยตัวเองเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

อย่างไรก็ตามจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการหลอมรวม (Convergence) การข้ามสื่อผ่านสื่อออนไลน์และสื่อสังคมทำให้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้รับสารที่ชัดเจนมากขึ้นด้วย

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) และการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) การตัดสินใจต่อการรายงานข่าว (Journalists' Decision-Making)

จากการที่นักสื่อสารมวลชนมีหน้าที่เลือกสรร ตกแต่ง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเสนอไปยังผู้รับสาร ซึ่งลักษณะหน้าที่เช่นนี้คล้ายกับว่าทำหน้าที่เป็น “ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร” (Gate Keeper) หรือบางแห่งก็เรียกกันว่านายทวารข่าวสาร หรือผู้ปิดและเปิดประตูสารซึ่งการจะเรียกเช่นใดนั้นความหมายก็คงไม่พ้นผู้ที่คอยกั้นกรองข่าวสารเพื่อที่จะส่งผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสารนั่นเอง มีนักคิดทางสื่อสารมวลชนจำนวนมากให้ความหมายคำว่า Gate Keeper ไว้ดังนี้

Schramm กล่าวว่า Gate Keeper เป็นผู้มีสิทธิในการเปิดและปิดประตูสารต่าง ๆ ที่มีมาถึง gatekeeper ซึ่งการสื่อสารในสังคมทุกวันนี้ Gate Keeper ก็ยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะ Gate keeper เหล่านี้ ได้แก่ นักข่าว บรรณาธิการข่าว หัวหน้าฝ่ายข่าวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือวัฒนธรรม ผู้เขียน ผู้พิมพ์ นักวิจารณ์ หัวหน้าหน่วยงานด้านสื่อสาร ผู้จัดการโฆษณา ประธาน ครู และพ่อแม่ เป็นต้น

หน้าที่ของ Gate Keeper ไม่เพียงแต่เลือกหรือปฏิเสธสารต่าง ๆ ที่เข้ามาเท่านั้น Gate Keeper ยังทำหน้าที่จัดสารนั้นๆให้อยู่ในรูปที่เขาต้องการตลอดจนกระทั่งกำหนดการนำเสนอข่าวสาร ระยะเวลาที่หนึ่งข่าวนั้น ว่าจะเสนอในช่วงเวลาใดหรือเสนอสารทั้งหมดซ้ำกัน หรือเลือกเสนอเพียงบางส่วนเท่านั้น

Gate Keeper ผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็มี นักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้จัดการ โฆษณา ของทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และเครื่องสถานีโทรทัศน์ตลอดจนสำนักข่าว

อย่างไรก็ตาม กรณีที่นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว นักข่าวผู้นั้นก็จะทำหน้าที่เหมือนกับผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดเปิดประตูสารเช่นกัน ก็จะเป็นคนตัดสินใจในเบื้องต้นว่าจะเขียนข้อเท็จจริงในเรื่องของข่าวที่ตนหาอย่างไรการที่นักข่าว และบรรณาธิการข่าวจะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรนั้น ข้อเขียนของ Bagdikian ได้บอกไว้ว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

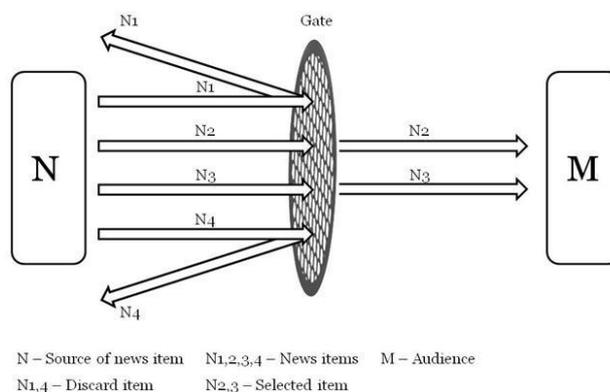
1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร
2. การมองโลกของความจริงและนิสัยของคน โดยมองว่าผู้อ่านต้องการอะไรและมีความปรารถนาอย่างไร
3. ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ คือเขาจะเป็นผู้ตัดสินว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้
4. การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ
5. ค่านิยมส่วนตัว และนิสัยแปลก ๆ ของบรรณาธิการ เช่น ถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าว หรือตีพิมพ์บนหนังสือพิมพ์ในขณะที่เขาเป็นบรรณาธิการอยู่

นอกจากปัจจัยทั้ง 5 แล้วยังมีสิ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบรรณาธิการอีก เช่น ปัจจัยเรื่องเวลาและเนื้อที่การเสนอข่าวสาร เช่นนักข่าวที่หาข่าวมาได้แล้วรายงานข่าวเข้าสู่หน่วยงานของตนก็จะมีคนอื่น ๆ คือพวก Rewriter เป็นผู้เฝ้าประตูอีกต่อหนึ่งพวกนี้จะทำหน้าที่คัดแต่งข่าวจะโดยการตัดทอนย่อหน้าตัดบางประโยคบางคำของข่าวหรืออาจจะไม่แก้ไขต้นฉบับข่าวที่นักข่าวคนนั้นส่งมาเลยก็ได้แล้วก็ส่งข่าวนั้นออกไปตีพิมพ์หรือออกอากาศ แต่บางครั้งเมื่อส่งข่าวไปแล้วไม่ได้ตีพิมพ์ก็มีทั้งนี้เพราะเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่พอหรือเวลาในการกระจายเสียงมีไม่พออาจจะเป็นเพราะผู้จัดการฝ่ายโฆษณารับโฆษณาเข้ามามากจนทำให้เนื้อที่และเวลาในการเสนอข่าวไม่พอตัวผู้จัดการฝ่ายโฆษณานี้ก็ถือว่าเป็น Gate Keeper เช่นกัน

เคิร์ท เวลีน Kurt Lewin นักสังคมวิทยาเป็นคนแรกที่นำศัพท์คำนี้มาใช้อธิบายการสื่อสารมวลชน โดยอธิบายว่าในกระบวนการสื่อสารนั้นจะต้องมีการส่งข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสาร และในช่องทางนี้จะต้องมีผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่ในการกั้นกรองข่าวสาร และผู้กั้นกรองนี้ก็คือ Gate Keeper หรือกล่าวได้ว่ากระบวนการของนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) ก็คือการที่องค์กรสื่อทำหน้าที่เลือกที่จะให้ข้อมูลข่าวสารใดถูกส่งผ่านออกมาเผยแพร่ทางสื่อใดบ้าง (Lewin and

White, McQuil, 1994) จากการประมวลแนวคิดของนักวิชาการที่พยายามให้ความหมายบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะ Gate Keeper สรุปได้ว่าในกระบวนการสื่อสารมีผู้ส่งสารช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร ผู้ส่งสารเป็นผู้เลือกสารที่จะส่งผ่านช่องทางการสื่อเมื่อมีการเติบโตของคอนเทนต์บนสื่อออนไลน์ซึ่งธรรมชาติของสื่อประเภทนี้เปิดพื้นที่ให้คนรับสารที่เคยเป็นเพียงผู้รับสามารถสร้างเนื้อหาได้เอง (User-generated content) นักข่าวต้องปรับบทบาทของตัวเองในการทำข่าวโดยเฉพาะการทำหน้าที่นายทวารข่าวสาร เพราะไม่ใช่ทุกเรื่องจากเป็นต้องผ่าน Gate ของนักข่าวอีกต่อไป โดย Mitchelstein and Boczkowski (2009) บอกว่านักข่าวเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น Gate Keeper ผู้การเป็น Gate Opening หรือการเปิดประตู เชื่อมโยงสื่อและผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในกระบวนการข่าวทำงานร่วมกันมากขึ้นแทนที่จะเป็นเพียงผู้เลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอ Singer (2006) กล่าวว่าสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้นักข่าวต้องย้อนกลับไปมองว่าตัวเองเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารอยู่หรือไม่ เช่นเดียวกับ Bruns (2003, 2005) ที่เสนอว่าการเติบโตของข่าวออนไลน์และธรรมชาติของมันทำให้สังคมเปิดกว้างและใครก็สามารถเพิ่มเติมข้อมูลในโลกข่าวสารได้ทำให้หน้าที่ของผู้สื่อข่าวและหน่วยงานด้านข่าวในเรื่อง Gate Keeping หรือ ผู้คัดกรองข่าวสารเปลี่ยนเป็นเพียงแค่ Gate Watching คือองค์กรข่าวทำหน้าที่ในการใช้เครื่องมืออินเทอร์เน็ตชี้แนะเนื้อหา ข้อมูลให้ผู้อ่าน เป็นการทำงานในลักษณะการหาความร่วมมือและ Open-source ซึ่งก็คือบทบาทที่เปลี่ยนไปของผู้สื่อข่าวทั้งทฤษฎีเรื่องนายทวารข่าวสารและการจัดวารข่าวสารนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของนักข่าวและกองบรรณาธิการแต่จากเดิมที่เคยเป็นการตัดสินใจของผู้ส่งสารเท่านั้นเมื่อกระบวนการทำข่าวรูปแบบใหม่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง มีการปฏิสัมพันธ์กับคนอ่าน ทำให้การตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารข้อมูลและจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอนั้นได้รับอิทธิพลบางส่วนจากชุมชนหรือกลุ่มผู้อ่านที่เข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูล

จากแนวความคิดเรื่อง “ผู้เฝ้าประตู” ของเลวิน นี้ ดี เอ็ม ไวท์ (White, D. M. 1950) ได้นำมาใช้ในการศึกษากิจกรรมของบรรณาธิการข่าวโทรพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่งในอเมริกา ซึ่งกิจกรรมในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นี้มีส่วนคล้ายกับหน้าที่ผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper) ซึ่งสามารถแสดงได้โดยแบบจำลองดังนี้

Gate Keeping Theory

ภาพที่ 2.5 แบบจำลองผู้เฝ้าประตูข่าวสาร

- N1, N2, N3, N4 คือ ข่าวแต่ละชิ้น
 N21, N31 คือ ข่าวที่ถูกเลือก
 M คือ ผู้รับสาร
 N1, N4 คือ ข่าวที่ไม่ถูกเลือก

แบบจำลองหรือทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่า จากต้นตอแหล่งข่าว ซึ่งในตัวอย่างข้างต้นก็คือสำนักข่าวโทรทัศน์ จะมีข่าวสารมากมายหลายชิ้น (N1, N2, N3, N4) ส่งมายังสำนักงานหนังสือพิมพ์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ บรรณาธิการข่าวจะทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้นเพื่อตีพิมพ์หรือออกอากาศ ส่วนอีกหลายชิ้นก็อาจถูกโยนทิ้งตะกร้าไปข่าวสารที่ถูกคัดเลือกนี้จะถูกตัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังผู้อ่าน ผู้ชม หรือผู้ฟังแบบจำลองนี้พยายามชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดและเปิดประตูสารของสื่อมวลชนทั่วไป จากตัวอย่างข้างต้น ดี เอ็ม ไวท์ ได้ศึกษาบทบาทของบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ทั่วไปในสหรัฐอเมริกาถ้าเป็นตัวอย่างในเมืองไทยเราก็อาจจะหมายถึงบทบาทของบรรณาธิการข่าวต่างประเทศทั่วไป ทำหน้าที่คอยตรวจข่าวจากเครื่องโทรทัศน์ หรือจากเอกสารข่าวที่ส่งมาจากสำนักข่าวต่าง ๆ เช่น สำนักข่าวเอพี สำนักข่าวเอเอฟพี สำนักข่าวรอยเตอร์ หรือสำนักข่าวไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละวันจะมีข่าวเข้ามามากมายนับสิบนับร้อยชิ้นแต่บรรณาธิการจะทำหน้าที่คัดข่าวที่จะตีพิมพ์หรือออกอากาศเพียงไม่กี่ชิ้นที่ตนเห็นว่าน่าสนใจเท่านั้น

แบบจำลองหรือทฤษฎีของ ดี เอ็ม ไวท์ นี้อธิบายอย่างง่าย ๆ ถึงบทบาท “ผู้ปิดและเปิด” “ประตูสาร” หรือ “ผู้เฝ้าประตู” ของสื่อมวลชน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาจจะมีขั้นตอนสลับซับซ้อนกว่านี้เช่นข่าวโทรทัศน์ที่ส่งมานั้น ก่อนที่จะส่งมาก็จะต้องมีการกลั่นกรอง มาก่อนจากบรรณาธิการ สำนักข่าวนั้น ๆ หรือแม้แต่ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเองก็จะทำหน้าที่ “ผู้เฝ้าประตู” คือ

เลือกว่าจะทำรายงานข่าวไหนหรือไม่ทำข่าวไหนบ้างก็ได้ และเมื่อข่าวโทรพิมพ์นั้นถูกส่งมายังสำนักพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ นอกจากจะถูกคัดเลือกโดยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศแล้วก็อาจจะถูกกลั่นกรองจากบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวในระดับสูงอีกทีก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ ข่าวที่ตีพิมพ์หรือออกอากาศไปยังผู้รับสารเมื่อผู้รับสารได้อ่าน ได้รับฟัง หรือได้รับชมแล้วก็จะถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น เช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติเพื่อน ฯลฯ การถ่ายทอดโดยผู้เปิดรับสารสื่อมวลชนนี้ก็จะเข้าไปในลักษณะ “ผู้เฝ้าประตู” คือ เลือกจะถ่ายทอดเพียงบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ย่อมได้อีกเช่นกัน จึงเห็นได้ว่าข่าวสารสื่อมวลชนมักจะไหลผ่านผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดและเปิดประตูสารต่างๆ มากมายหลายชั้นทีเดียว

นอกจากนี้จากการศึกษาของ AFP (2010) ท่ามกลางการไหลของข่าวสารที่รวดเร็วซึ่งเป็นผลมาจากสื่ออินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสาร แม้ผู้บริโภคข่าวจะได้รับข่าวสารจากหลากหลายแหล่งได้อย่างรวดเร็ว แต่ผู้บริโภคข่าวยังให้ความสำคัญกับข่าวที่มาจากสำนักข่าวในเรื่องมาตรฐานด้านการบรรณาธิการข่าว (Editorial decision) และความน่าเชื่อถือจากการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริง (Reliability) มากกว่าความเร็ว โดยความคาดหวังของผู้รับสารต่อบทบาทด้านการบรรณาธิการข่าว (Editorial) คือการได้รับข้อมูลแบบเรียลไทม์ (Real-time) คู่ขนานกับความน่าเชื่อถือและการวิเคราะห์ข่าวเชิงลึก (In-depth Analysis) Miel and Faris (2008) อธิบายว่าลักษณะการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมนั้น ทำให้บทบาทของบรรณาธิการเปลี่ยนไปเช่นกัน ดังภาพต่อไปนี้

บทบาทเดิมของกองบรรณาธิการ	บทบาทเมื่อมีสื่ออินเทอร์เน็ต
<ul style="list-style-type: none"> - การเป็นผู้รายงานให้นักข่าว - การตรวจสอบข่าว/ข้อเท็จจริง - การตรวจสอบและปรับแก้เนื้อหาข่าว - การให้น้ำหนักความสำคัญต่อประเด็นข่าว จัดลำดับข่าวสารของประเด็นข่าว - งานที่ผ่านการตัดสินใจของ บก.แล้ว คือเป็นที่สิ้นสุดของกระบวนการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของแต่ละสื่อซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจของบรรณาธิการข่าว 	<ul style="list-style-type: none"> -งานดังกล่าวไม่ได้อยู่ในมือของบรรณาธิการเพียงอย่างเดียว แต่บรรณาธิการจะทำหน้าที่ในการคัดเลือก เลือกสรร เสนอแนะเนื้อหาและช่องทางในการเผยแพร่ควบคู่ไปกับการทำงานแบบดั้งเดิมที่เคยทำอยู่และบทบาทเด็ดขาดในการตัดสินใจหรือขึ้นนำน้อยลงเพราะผู้รับสารเลือกรับเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วย

ภาพที่ 2.6 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของกองบรรณาธิการบนสื่อเก่าและสื่อใหม่

การวิจัยในหัวข้อ “บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาอุทกภัยประเทศไทย ปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว (Model of News Reporting), แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการรายงานข่าว (News Gathering and News Reporting Method), แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไประหว่างผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ และผู้บริหารในกระบวนการสื่อข่าว และการสื่อข่าวยุคดิจิทัล และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gate Keeper) และการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) และการตัดสินใจต่อการรายงานข่าว (Journalists' Decision-Making) มาประกอบการอภิปรายบทบาทของเทคโนโลยีข่าว ต่อกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์และบทบาทนายทวารข่าวสารในกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณรัตน์ นาที (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ไทย” โดยเป็นการศึกษากระบวนการคัดเลือกข่าวที่จะนำมารายงานสด และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้วิธีการรายงานสด ตลอดจนศึกษาถึงการนำเสนอการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ไทย โดยศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง การผลิตข่าว การรายงานข่าว และการนำเสนอข่าว แนวคิดเรื่องภาวะวิกฤต แนวคิดเรื่องบรรณาธิการข่าว และทฤษฎีองค์การ ด้วยการวิเคราะห์ การนำเสนอการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ และการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคลากรฝ่ายข่าวจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี และสถานีโทรทัศน์เนชั่นแซทแนล

ผลการศึกษาพบว่า ธรรมชาติของเหตุการณ์ที่จะนำมารายงานสด แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เหตุการณ์ที่รู้ล่วงหน้าแบบมีกำหนดการ
2. เหตุการณ์ที่รู้ล่วงหน้าจากการคาดคะเน
3. เหตุการณ์ที่ไม่รู้ล่วงหน้า

ด้วยธรรมชาติของเหตุการณ์ทั้ง 3 ลักษณะนั้น มีผลต่อรูปแบบการรายงานสดที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการให้น้ำหนักประเด็นข่าว วิธีการรายงานสด ตลอดจนความยาวและความถี่ในการออกอากาศ อีกทั้งยังมีผลให้ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการรายงานสด โดยข่าวที่รู้ล่วงหน้า มีกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนสามารถวางแผนและเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานได้จริงไม่จำเป็นต้องมีบรรณาธิการข่าวภาคสนามทุกครั้งขณะที่การรายงานสดเหตุการณ์ที่ไม่รู้ล่วงหน้าเป็นการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต กระบวนการรายงานสดจะมุ่งเน้นไปที่การทันเหตุการณ์

โดยขั้นตอนต่างๆจะดำเนินไปแทบพร้อมๆกันในเวลาอันสั้น และต้องมีบรรณาธิการข่าวภาคสนาม เป็นผู้ตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำในพื้นที่รวมทั้งยังทำหน้าที่ประสานงานกับห้องข่าวใน สถานี เพื่อให้การรายงานสดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้วิธีการรายงานสดประกอบด้วย 3 ปัจจัยดังนี้คือ

1. คุณลักษณะของเหตุการณ์
2. นโยบาย ความพร้อมขององค์กรและการประเมินความคุ้มค่า
3. สภาพการแข่งขันทางการรายงานข่าวโทรทัศน์

ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยของวรรณรัตน์ นาที จะช่วยอธิบายเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับ การคัดเลือกประเด็นข่าว และ กระบวนการทำข่าวช่วงมหาอุทกภัยปี 2554 รวมถึง นำเสนอข่าว โทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

เกียรตินา ธรรมภิวชัน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงจากการรายงาน ข่าวเหตุการณ์ในภาวะวิกฤติ ในกรณีก่อวินาศกรรมอาคารเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ ประเทศ สหรัฐอเมริกาของสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย” โดยศึกษากระบวนการในการรายงานข่าวใน ภาวะปกติและภาวะวิกฤติ และลักษณะการสร้างความเป็นจริงจากการรายงานข่าว เหตุการณ์ใน ภาวะวิกฤติของสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยซึ่งผลการศึกษาพบว่าภาวะวิกฤติส่งผลกระทบต่อ การรายงานข่าวของสื่อมวลชนหลายด้าน ทั้งผู้บังคับบัญชา บรรณาธิการข่าว ผู้ประกาศข่าวและ ทีมข่าว ส่วนความจริงที่ถูกสร้างขึ้นของแต่ละสถานีเป็นความจริงที่ไม่ชัดเจน และมีความ หลากหลาย โดยแต่ละสถานีสร้างความจริงของตนเองขึ้นมาให้มีความแตกต่างจากสถานีอื่น เนื่องจากใช้แหล่งข่าวต่างประเทศ ผู้ดำเนินรายการ และบุคคลที่เชิญมาสัมภาษณ์มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมุมมองและประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละสถานีอย่างไรก็ตามพบว่าทุกสถานี รายงานข่าวเข้าข้างอเมริกามากกว่าพวกมุสลิมนอกจากนี้ความจริงที่ปรากฏเป็นรูปลักษณะของการ สื่อสารของผู้ก่อการร้ายสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างดีเพราะสร้างความตกตะลึงให้กับคนทั้งโลกได้รู้จักกับ โลกของมุสลิมมากขึ้น และทำให้สื่อมวลชนทุกสถานีเชื่อในการสร้างความเป็นจริงครั้งนี้ของผู้ก่อการร้าย

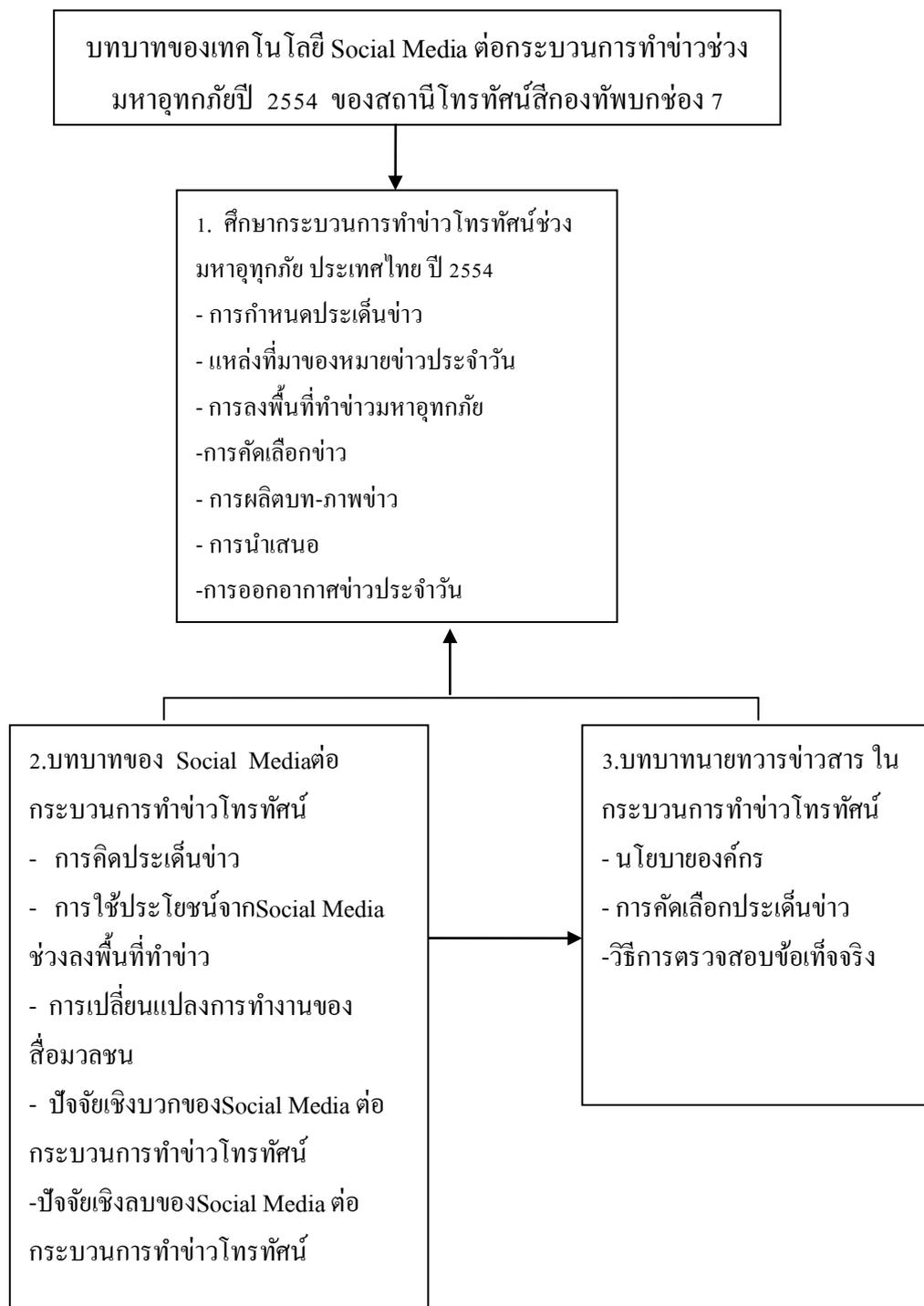
ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยของ เกียรตินา ธรรมภิวชัน จะช่วยอธิบายเสริมถึง กระบวนการทำ ข่าวช่วงมหาอุทกภัยปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้เนื่องจากเป็นเหตุการณ์วิกฤต ทางธรรมชาติ ซึ่งงานวิจัย จะช่วยอธิบายรายละเอียด และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะวิกฤติที่ ส่งผลกระทบต่อ การรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ ทั้งในส่วนของผู้บังคับบัญชา บรรณาธิการข่าว และผู้สื่อข่าวได้เป็นอย่างดี

สกุลศรี ศรีสารคาม (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “สื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสาร” โดยศึกษาถึง บทบาทของสื่อสังคม (Social Media) ที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการรายงานข่าวที่รวดเร็วที่ทำให้สังคมสนใจรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการเริ่มหันมาใช้สื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และด้วยลักษณะของสื่อสังคมที่มีความรวดเร็ว มีการปฏิสัมพันธ์ และเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้รูปแบบ วิธีการรายงานข่าวและการรับข่าวสารในสังคมปรับเปลี่ยนไปด้วยโดยมุ่งศึกษาถึงรูปแบบการใช้สื่อสังคมในกระบวนการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการ และความสัมพันธ์กับผู้บริโภคข่าว ซึ่งพบว่า รูปแบบของการใช้สื่อสังคมในกระบวนการสื่อสารมีความโดดเด่นในเรื่องการใช้เพื่อความรวดเร็ว โดยนำมาใช้เพื่อการรายงานข่าวให้ทันต่อเหตุการณ์จากสถานที่เกิดเหตุการณ์โดยการนำสื่อสังคมมาใช้ในกระบวนการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสารใน 3 เรื่องหลักที่สำคัญคือ ประการแรก รูปแบบการสื่อสารที่มีช่องทางเพิ่มขึ้น ประเด็นข่าวที่มาจากหลายทางมีมิติหลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม ประการที่สองบทบาทของผู้สื่อข่าวที่ต้องทำหน้าที่เป็นนายทวารข่าวสารในการคัดกรองข้อมูลและตัดสินใจเลือกข่าวที่จะเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมด้วยตัวเองนำไปสู่คำถามเรื่องความรอบคอบและจริยธรรมจรรยาบรรณที่ต้องเน้นหนักมากขึ้นในการทำงาน ในขณะที่กองบรรณาธิการ ต้องปรับตัวหาบทบาทเสริมนอกเหนือจากเดิมที่เป็นอยู่เพื่อรองรับโมเดลการสื่อสารแบบใหม่ที่ข่าวไม่ได้ตัดสินใจที่กองบรรณาธิการเท่านั้นอีกต่อไป และประการสุดท้ายคือ ความสัมพันธ์กับผู้รับสารที่เปลี่ยนไปสู่การสื่อสารสองทางแบบเรียลไทม์นำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลการร่วมกันทำงานในกระบวนการข่าวซึ่งเป็นการเปิดมุมมองใหม่ของการทำข่าวสู่ความหลากหลายที่ต่างจากระบบการสื่อสารแบบดั้งเดิม

ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยของสกุลศรี ศรีสารคาม จะช่วยอธิบายเสริมถึงกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์ ช่วงมหายุทธภัยปี 2554 ได้ซึ่งงานวิจัย จะช่วยอธิบายรายละเอียด และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาท Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวของผู้สื่อข่าวที่ต้องทำหน้าที่เป็นนายทวารข่าวสาร พร้อม ๆ กับการนำเสนอข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และบทบาทหน้าที่ของนายทวารข่าวสารต่อกระบวนการทำข่าวโทรทัศน์ ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้เป็นอย่างดี

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย